

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

המקורות הפילוסופיים של ההגות היהודית בזמן המודרני - 14117

תאריך עדכון אחרון 13-04-2020

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מחשבת ישראל

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): בנימין בראון

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: benjamin.brown@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

נעסוק במבחר הוגים מרכזיים בפילוסופיה המערבית ובהגות היהודית מן המאה ה-17 ועד המאה ה-20. נבחן אפשרויות של זיקה בין יצירות הרוח משתי התרבויות – השפעה, התנגדות או התעלמות – ואת ההקשרים ההיסטוריים של ההתפתחות הרעיונית.

מטרות הקורס:

היכרות בסיסית עם התפתחויות מרכזיות בפילוסופיה המערבית במאות ה-17-20, תוך פנייה אל התפתחויות מקבילות בהגות היהודית ובחינת הזיקות שקיימות או לא קיימות בין שתי התרבויות.

תוצרי למידה

בסימו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

להכיר את התפיסות המרכזיות בהגות המערבית בעת החדשה (בייחוד בתחומי המטאפיזיקה, תורת ההכרה והפילוסופיה הפוליטית); להכיר את מושגי היסוד של הפילוסופיה בתקופה זו; לבחון התפתחויות בעולם היהודי באותה העת; להכיר את 'השמות הגדולים' של התקופה בשתי התרבויות; לעמוד על זיקות הדדיות בית שתי התרבויות; לפתח חשיבה ביקורתית על טיעונים פילוסופיים ותאולוגיים.

דרישות נוכחות (%) :
100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- נושא 1: 'פילוסופיה מודרנית' ו'הקשר מחשבת ישראל'; דקרט
- נושא 2: לוק (א): ראשית האמפיריציזם
- נושא 3: לייבניץ
- נושא 4: הובס, האמנה החברתית ומושג הריבונות
- נושא 5: לוק (ב): ביקורת הדת והפילוסופיה הפוליטית
- נושא 6: קבלת האר"י והתפשטותה; קבלה רציונליסטית
- נושא 7: שבתי צבי והתיאולוגיה השבתאית; רמח"ל
- נושא 8: שפינוזה (א): מטאפיזיקה ותורת ההכרה
- נושא 9: שפינוזה (ב): אתיקה, פילוסופיה פוליטית
- נושא 10: שפינוזה (ג): תפיסת הדת ותפיסת היהדות
- נושא 11: רוסו; המתקפה על הנצרות - וולטר והולברך
- נושא 12: מנדלסון וראשית ההשכלה היהודית
- נושא 13: ברקלי
- נושא 14: יום
- נושא 15: קאנט (א): מטאפיזיקה ותורת ההכרה
- נושא 16: קאנט (ב): תורת המוסר ואידיאל הנאורות

נושא 17: המהפכה הצרפתית, מצדדיה ומבקריה: ברק, פיין ודה-מסטר
נושא 18: ראשיתה של החסידות ותגובתם של המתנגדים
נושא 19: הרפורמה במערב אירופה; התגובה האורתודוקסית; ההשכלה היהודית במזרח אירופה
נושא 20: עליית האידיאליזם הגרמני; הגל
נושא 21: ראשית האקזיסטנציאליזם: קירקגור
נושא 22: מטריאליזם היסטורי: מארקס ואנגלס
נושא 23: המפנה הלשוני: פרגה, ראסל, הפוזיטיביזם הלוגי, וויטגנשטיין; פולמוס ה"יוניברסיטי"
נושא 24: ניטשה; שרשי המחשבה הפשיסטית; תנועת המוסר הליטאית
נושא 25: פרגמטיזם
נושא 26: בובר והפילוסופיה הדיאלוגית; סארטר והאקזיסטנציאליזם

חומר חובה לקריאה:

נושא 1: 'פילוסופיה מודרנית' ו'הקשר מחשבת ישראל'; דקרט
קריאת חובה לנושא: אלעזר ויינריב, מדקרט עד יום, הוצאת האוניברסיטה המשודרת, כרך א, יחידות
1-2. לחילופין: יוסף בן שלמה, פרקים בתורתו של ברוך שפינוזה, תל אביב תשמ"ז, פרקים ב-ד, עמ'
38-16.

נושא 2: לוק (א): ראשית האמפיריציזם
קריאת חובה לנושא: ויינריב, מדקרט עד יום, כרך ב, יחידות 5-6. לחילופין: שמואל הוגו ברגמן, תולדות
הפילוסופיה החדשה, כרך א, פרק יג, עמ' 297-334.

נושא 3: לייבניץ
קריאת חובה לנושא: ויינריב, מדקרט עד יום, כרך ג, יחידות 10-11. לחילופין: ברגמן, תולדות
הפילוסופיה החדשה, כרך א, פרק טז, עמ' 382-419.

נושא 4: הובס, האמנה החברתית ומושג הריבונות
קריאת חובה לנושא: ג'ורג' ה' סאביין, תולדות תורת המדינה, תל אביב תשכ"ד, כרך א, פרק 23, עמ'
476-497. תחליף למתקשים במיוחד: שלמה אבינרי, רשות הרבים, תל אביב תשמ"ו, פרק יב, עמ'
104-96.

נושא 5: לוק (ב): ביקורת הדת והפילוסופיה הפוליטית
קריאת חובה לנושא: סאביין, תולדות תורת המדינה, כרך ב, פרק 26, עמ' 51-75. תחליף למתקשים
במיוחד: אבינרי, רשות הרבים, פרק יג, עמ' 105-111.

נושא 6: קבלת האר"י והתפשטותה; קבלה רציונליסטית
קריאת חובה לנושא: יורם יעקבסון, מקבלת האר"י עד לחסידות, תל אביב תשמ"ד, פרקים א-ח, עמ'
9-66.

נושא 7: שבתי צבי והתיאולוגיה השבתאית; רמח"ל
קריאת חובה לנושא: גרשום שלום, מצוה הבאה בעבירה, ירושלים תשל"ג. למתקשים במיוחד: יורם
יעקבסון, מקבלת האר"י ועד לחסידות, פרקים ט-י, עמ' 67-80.

נושא 8: שפינוזה (א): מטאפיסיקה ותורת ההכרה
קריאת חובה לנושא: ויינריב, מדקרט עד יום, כרך א, יחידה 3. לחילופין: בן שלמה, פרקים בתורתו של

ברוך שפינוזה, פרקים ה-יא, עמ' 39-85.

נושא 9: שפינוזה (ב): אתיקה, פילוסופיה פוליטית
קריאת חובה לנושא: וינריב, מדקרט עד יום, כרך א, יחידה 4. לחילופין: בן שלמה, פרקים בתורתו של
ברוך שפינוזה, פרקים יב-יג, עמ' 86-101.

נושא 10: שפינוזה (ג): תפיסת הדת ותפיסת היהדות
קריאת חובה לנושא: זאב לוי, שפינוזה ומושג היהדות, תל אביב תשמ"ג, פרק א, עמ' 13-43.

נושא 11: רוסו; המתקפה על הנצרות - וולטר והולבר
קריאת חובה לנושא: סאביין, תולדות תורת המדינה, כרך ב, עמ' 51-132. למתקשים במיוחד: אבינרי,
רשות הרבים, פרקים יד-טו, עמ' 112-127.

נושא 12: מנדלסון וראשית ההשכלה היהודית
קריאת חובה לנושא: עמוס אילון, רקוויאם גרמני, אור יהודה תשס"ה (הפרק על מנדלסון); זאב לוי,
שפינוזה ומושג היהדות, פרק ב, עמ' 44-83.

נושא 13: ברקלי
קריאת חובה לנושא: וינריב, מדקרט עד יום, כרך ב, יחידה 7. לחילופין: ברגמן, תולדות הפילוסופיה
החדשה, פרק יד, עמ' 335-360.

נושא 14: יום
קריאת חובה לנושא: וינריב, מדקרט עד יום, כרך ג, יחידות 8-9. לחילופין: ברגמן, תולדות הפילוסופיה
החדשה, פרק טו, עמ' 361-381.

נושא 15: קאנט (א): מטאפיסיקה ותורת ההכרה
קריאת חובה לנושא: שמואל הוגו ברגמן, הפילוסופיה של עמנואל קאנט, ירושלים תשמ"ב, עמ'
85-15.

נושא 16: קאנט (ב) תורת המוסר ואידיאל הנאורות
קריאת חובה לנושא: ברגמן, הפילוסופיה של עמנואל קאנט, עמ' 86-103.

נושא 17: המהפכה הצרפתית, מצדדיה ומבקריה: ברק, פיין ודה-מסטר
קריאת חובה לנושא: סאביין, תולדות תורת המדינה, כרך ב, עמ' 142-154; ישעיה ברלין, האנושות
בול עץ עיקש, תל אביב תשנ"ה, עמ' 95-165.

נושא 18: ראשיתה של החסידות ותגובתם של המתנגדים
קריאת חובה לנושא: עמנואל אטקס, תנועת החסידות בראשיתה, תל אביב תשנ"ח, פרקים ז-ז, י-יא,
עמ' 17-77, 100-119.

נושא 19: הרפורמה במערב אירופה; התגובה האורתודוקסית; ההשכלה היהודית במזרח אירופה
קריאת חובה לנושא: יעקב כ"ץ, היציאה מן הגיטו, תל אביב תשמ"ה, פרק שמיני, עמ' 123-139;
עמנואל אטקס, 'שאלת מבושרי ההשכלה במזרח אירופה', בתוך: תרביץ נז, א (תשמ"ח), עמ' 95-114
(וכן בקובץ: הדת והחיים, ירושלים תשנ"ג, עמ' 25-44).

נושא 20: עליית האידיאליזם הגרמני; הגל

קריאת חובה לנושא: סאבין, תולדות תורת המדינה, כרך ב, עמ' 156-177.

נושא 21: ראשית האקזיסטנציאליזם: קירקגור
קריאת חובה לנושא: רן סיגד, אקזיסטנציאליזם, ירושלים תשל"ה (תשנ"ג), עמ' 82-117.

נושא 22: מטריאליזם היסטורי: מארקס ואנגלס
קריאת חובה לנושא: סאבין, תולדות תורת המדינה, כרך ב, עמ' 292-339.

נושא 23: המפנה הלשוני: פרגה, ראסל, הפוזיטיביזם הלוגי, וויטגנשטיין; פולמוס ה"יוניברסיטי"
קריאת חובה לנושא: Striver Dan, *Language Religious*, 1996 MA Cambridge, chap. 3, pp. 37-58; או: יעקב יהושע רוס, בתוך: פילוסופיה ישראלית (אסא כשר ומשה חלמיש, עורכים); יהושע בר הלל, הגיון, לשון, שיטה, עמ' 197-212.

נושא 24: ניטשה; שרשי המחשבה הפשיסטית; תנועת המוסר הליטאית
קריאת חובה לנושא: רן סיגד, אקזיסטנציאליזם, ירושלים תשנ"ג, עמ' 38-81; סאבין, תולדות תורת המדינה, כרך ב, עמ' 418-466.

נושא 25: פרגמטיזם
קריאת חובה לנושא: ימימה בן מנחם, 'מבוא', בתוך: ויליאם ג'יימס, פרגמטיזם, תל אביב תש"ס, עמ' 7-31.

נושא 26: בובר והפילוסופיה הדיאלוגית; סארטר והאקזיסטנציאליזם
קריאת חובה לנושא: שמואל הוגו ברגמן, הוגי הדור, ירושלים תשמ"ד, עמ' 179-193; רן סיגד, אקזיסטנציאליזם, עמ' 215-263.

חומר לקריאה נוספת:

נושא 6: קבלת האר"י והתפשטותה; קבלה רציונליסטית
קריאה מומלצת: גרשום שלום, אברהם כהן הירירה [...] - חיו, יצירתו והשפעתה, ירושלים תשל"ח.

נושא 12: מנדלסון וראשית ההשכלה היהודית
קריאה מומלצת: זאב לוי, שפינוזה ומושג היהדות, פרק ג, עמ' 84-95.

נושא 18: ראשיתה של החסידות ותגובתם של המתנגדים
קריאה מומלצת: חיים הלל בן ששון, 'אישיותו של הגר"א והשפעתו ההיסטורית', ציון לא (תשכ"ו), עמ' 39-86, 197-216; עמנואל אטקס, יחיד בדורו: הגאון מוילנה - דמות ודימוי, עמ' 17-43.

נושא 19: הרפורמה במערב אירופה; התגובה האורתודוקסית; ההשכלה היהודית במזרח אירופה
קריאה מומלצת: יעקב כ"ץ, היציאה מן הגטו, כל הספר.

נושא 23: המפנה הלשוני: פרגה, ראסל, הפוזיטיביזם הלוגי, וויטגנשטיין; פולמוס ה"יוניברסיטי"
קריאה מומלצת: Ma Malden, Frege, Kenny Anthony, 2000. chapters 1, 4, 7, pp. 1-11, 50-77, 126-141

נושא 24: ניטשה; שרשי המחשבה הפשיסטית; תנועת המוסר הליטאית

קריאה מומלצת: מרדכי פכטר, מבוא, בתוך: כתבי ר' ישראל סלנטר (מ' פכטר, עורך), תל אביב
תשמ"ט, עמ' 7-70.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 100 %
מבחן בית

מידע נוסף / הערות: